

SXEDIO.FM6

5.12.1949: ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΟΠΩΣ ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΠΡΑΓΜΤΟΠΟΙΗΘΕΙ ΣΤΙΣ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

Η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Εθναρχίας συνήλθε στις 5 Δεκεμβρίου για να πάρει οριστική απόφαση για την ημέρα διενέργειας του δημοψηφίσματος, έχοντας, ωστόσο υπόψη, έστω κι αν δεν το ανακοίνωνε, τις ενωτικές κινητοποιήσεις της Αριστεράς και την πρόταση της ότι θα σταματούσε κάθε συλλογή υπογραφών προς υποστήριξη του εθνικού της υπομνήματος προς τα Ηνωμένα Έθνη από τη στιγμή που η Εθναρχία να προκήρυσσε ένα ενωτικό δημοψήφισμα.

Η μια παράταξη πίεζε την άλλη. Η αριστερά είχε κινητοποιήσει ήδη τις δυνάμεις της και διενεργούσε μιας μορφής "ενωτικού δημοψηφίσματος", ενώ γνώριζε ότι η Εθναρχία θα καθόριζε την ημέρα διενέργειας ενωτικού δημοψηφίσματος.

Από την άλλη η Δεξιά είχε υπόψη της την πρόταση της Αριστεράς γύρω από το όλο θέμα και γνώριζε ότι με μια οριστική απόφαση θα αναλάμβανε τα υνία των ενωτικών κινητοποιήσεων.

Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι και οι δύο παρατάξεις επιδίωκαν τον ίδιο στόχο δεν υπήρχε καμιά συνεργασία μεταξύ τους.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ενώ στις 5 Δεκεμβρίου, ημέρα συνεδρίας του Συμβουλίου Εθναρχίας αυτό αποφάσισε διεύρυνση του για να μπορέσουν να μετάσχουν και άλλα πρόσωπα, δεν κάλεσε ούτε ένα μέλος της Αριστεράς ή του ΕΑΣ τουλάχιστον για να εκφράσει τις απόψεις του.

Στη συνεδρία επιτράπηκε να παραστεί μεταξύ άλλων και ο Γενικός Γραμματέας της ΠΕΚ Σωκράτης Λοϊζίδης που είχε έλθει στο νησί μόλις τον Σεπτέμβρη αφού αποστρατεύθηκε από τον ελληνικό στρατό όπου είχε πολεμήσει και εναντίον των κομμουνιστών ανταρτών, και ανέλαβε καθήκοντα του

και οι δεξιοί δήμαρχοι των διαφόρων πόλεων και κωμοπόλεων.

Στη συνεδρία επικυρώθηκε η απόφαση για διενέργεια ενωτικού δημοψηφίσματος και καθορίστηκε ως ημέρα διενέργειας του δημοψηφίσματος η **15η Ιανουαρίου 1950**.

Στη συνεδρία λήφθηκε επίσης η απόφαση όπως στο δημοψήφισμα μπορούσαν να μετάσχουν όλοι οι Έλληνες Κύπριοι άνω των **18** χρόνων και όπως κληθεί η αποικιακή κυβέρνηση να διεξαγάγει το δημοψήφισμα και σε περίπτωση που θα αρνείτο θα το διενεργούσε η Εθναρχία την ίδια όμως ημέρα.

Η απόφαση ήταν σύμφωνη με ότι είχε συζητήσει στην Αθήνα ο Μητροπολίτης Κιτίου Μακάριος με το Σάββα Λοϊζίδη.

Λεπτομέρειες των παρασκηνίων για πραγματοποίηση του ενωτικού δημοψηφίσματος έδωσε και το Γραφείο της Εθναρχίας στην Αθήνα με το οποίο ενημερωνόταν ο ελληνικός λαός για την απόφαση:

" Η Εθναρχία Κύπρου ήρχισε μελετώσα από τινος χρόνου ποια θα έπρεπε να είναι η επομένη εκδήλωσης του συνεχιζομένου αδιαλλάκτου ενωτικού αγώνος δεδεδεμένου ότι εις μεν την Μεγαλόνησον, ο Ελληνικός Κυπριακός λαός ανυπομονεί να φθάση οπωσδήποτε εις το ποθητόν αποτέλεσμα, εις δε την Ελλάδα η διά της νίκης του Ελληνικού Στρατού επάνοδος εις την ομαλότητα επιτρέπει όχι μόνον εις τον ελληνικόν λαόν να εκδηλώση εντονώτερον την εθνικήν αξίωσιν αποδόσεως της Κύπρου, αλλά και εις τους Έλληνας αρμοδίους να θέσουν σαφώς ενώπιον των φίλων και συμμάχων της Ελλάδος ως ανεπίδεκτην πλέον αναβολής την λύσιν του ελληνικού ζητήματος, που καλείται Κυπριακόν.

Ούτω η Εθναρχία Κύπρου απεφάσισε την διενέργειαν δημοψηφίσματος καθ' όλην την Νήσον προς εκδήλωσιν της θελήσεως του λαού διά τη Ενωσιν. Η Εθναρχία Κύπρου και εκ παραδόσεως, αλλά και ως εκλεγείσα προσφάτως υπό του ελληνικού Κυπριακού λαού, νομίμως εκπροσωπεί τούτον. Εν τούτοις το δημοψήφισμα, θα νομιμοποίησιν εμφαντικώτερον

ταύτων ως εντολοδόχον του Ελληνικού Κυπριακού λαού εις την υπερ εθνικής αποκαταστάσεως αξίωσιν του.

Εξάλλου το δημοψήφισμα αυτό καθ' εαυτό, θ' αποτελέσει πολιτικήν πράξιν διεθνούς σημασίας ιδίως έναντι των φίλων και συμμάχων της Ελλάδος Αγγλων και αμερικανών και εδνεχομένων έναντι του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Η φθίνουσα Αριστερά παράταξις της Κύπρου στέλλουσα κατ' αυτάς υπόμνημα προς τον ΟΗΕ υπέρ της ενώσεως, εζήτησε να οικειοποιηθή τη πρωτοβουλίαν διενεργείας δημοψηφίσματος, συλλέξασα κατά την παρελθούσαν Κυρικακήν υπογραφάς ίνα συναποστείλη ταύτας μετά του υπομνήματος της προς τον ΟΗΕ. Η Εθναρχία Κύπρου, δεν επηρεάσθη εκ της σπουδής των κομμουνιστών, αλλ' εχώρησεν επί το έργον της μετά πάσης σοβαρότητος και επισημότητος. Αφού συνεκάλεσε και άκουσε το Εθναρχικόν Συμβούλιον εις το οποίον εκπροσωπούνται όλα τα εθνικόφρονα κόμματα και Οργανώσεις της Νήσου, προκήρυξε δημοψήφισμα διά την 15ην Ιανουαρίου 1950 την διενέγειαν του οποίου ανέλαβε η ίδια η Εθναρχία εκτός αν η Κυπριακή Κυβέρνησις προς την οποίαν εστάλη σχετική αξίωσις προκηρύξης συμφώνως προς τας υποχρεώσεις της, δημοψήφισμα προ της ανατέρω ημερομηνίας".

Ευθύς αμέσως άρχισε η κινητοποίηση του λαού και στις 8 Δεκεμβρίου η Συντονιστική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνος, στην οποία μετέσχαν όλες οι δεξιές οργανώσεις και οι δεξιοί δήμαρχοι των πόλεων και κωμοπόλεων, με ανακοίνωση της χαιρέτισε την απόφαση της Εθναρχίας και κάλεσε το λαό σε συναγερμό για επιτυχία του δημοψηφίσματος:

" Η Συντονιστική Επιτροπή Κυπριακού Αγώνος (ΣΕΚΑ) χαιρετίζει με πατριωτικόν ενθουσιασμόν και εθνικήν συγκίνησιν την ιστορικήν Εθναρχικήν απόφασιν περί διεξαγωγής ενωτικού δημοψηφίσματος προς εντιονωτέραν διαδήλωσιν της σταθεράς και αμετατρέπτου αποφάσεως του Κυπριακού λαού να ανακτήση την ελευθερίαν του και να ενωθή μετά της ηρωϊκής Μητρός πατρίδος του.

Η Εθναρχική αύτη απόφασις είναι η εκδήλωσις

αυτής ταύτης της θελήσεως του δουλείαν στενάζοντος Κυπριακού λαού. Η εθναρχική αυτή απόφασις είναι απόφασις αυτού τούτου του Κυπριακού λαού.

Η ΣΕΚΑ, πιστή πάντοτε εις την φωνήν-προσταγήν του λαού μας, τάσσει ασμένως τας δυνάμεις της εις την υπηρεσίαν της Εθναρχίας και του Λαού ίνα χρησιμοποιηθώσιν διά οιασδήποτε μορφής εθνικόν απελευθερωτικόν αγώνα γενικώς και ειδικώς διά την επιτυχή διεξαγωγή του προκηρυχθέντος ιστορικού ενωτικού μας δημοψηφίσματος.

Η ΣΕΚΑ καλεί τα εις αυτήν μετέχοντα Κόμματα, σωματεία και Οργανώσεις εις τας επάλξεις.

Η ΣΕΚΑ καλεί ολόκληρον τον Κυπριακόν Λαόν εις συναγερμόν. Η υπομονή του δούλου εξηντλήθη".

Διά την Εκτελεστικήν Επιτροπήν Σωκράτης Λοϊζίδης.

Την επομένη έδωσε το παρόν της και η ΠΕΚ με παρόμοια σχεδόν διακήρυξη:

"Η Παναγροτική Ένωσις Κύπρου, με εθνικήν συγκίνησιν και ασυγκράτητον ενθουσιασμόν χαιρετίζει την ιστορικήν Εθναρχικήν απόφασιν περί διεξαγωγής δημοψηφίσματος προς εντονωτέραν διαδήλωσιν της σταθεράς και αμετατρέπτου αποφάσεως του κυπριακού λαού να ανακτήση την ελευθερίαν του και ενωθή μετά της ηρωϊκής μητρός Πατρίδος του.

Η Εθναρχική αυτή απόφασις είναι η έκφρασις της θελήσεως του αγροτικού κόσμου και ολοκλήρου του Κυπριακού λαού, είναι η απόφασις αυτού τούτου του υόο δουλείαν στενάζοντος κυπριακού λαού. Η απελευθερωτική φωνή της μεγαλοπνόου Εθναρχίας μας είναι μυριόστομος, είναι η ενωτική φωνή όλων των Κυπρίων αγροτών και ολοκλήρου του Κυπριακού λαού, το σάλπισμα της Εθναρχίας σαλπίζει τον πόθον μας και την θέλησιν του λαού,

Η ΠΕΚ έχουσα πλήρη επίγνωσιν της καταστάσεως, συνεπής προς τους εθνικούς της αγώνας, πιστή πάντοτε εις την φωνήν- προσταγήν της σηματοφόρου Εθναρχίας μας, ήτις είναι αυτή αυτή η φωνή- προσταγή του λαού μας, θέτει ενθουσιωδώς τας δυνάμεις της εις την υπηρεσίαν της Εθναρχίας και του λαού ίνα

χρησιμοποιηθώσι κατά τον πλέον αποτελεσματικόν τρόπον διά τον εθνικοαπελευθερωτικόν αγώνα γενικώς και ειδικώς διά την επιτυχεστέραν διεξαγωγήν του προκηρυχθέντος ιστορικού ενωτικού μας δημοψηφίσματος.

Η ΠΕΚ καλεί όλας τας αγροτικές τοπικές ενώσεις και φιλαγροτικές εις τας επάλλξεις.

Η ΠΕΚ καλεί όλον τον αγέρωχον και άκαμπτον κυπριακόν λαόν εις συναγερμόν.

Ο απελευθερωτικός ενωτικός μας αγών, εισέρχεται εις νέον στάδιον. Δεν ανεχόμεθα να φέρωμεν την εντροπήν του δούλου. Η υπομνή του δούλου εξηντιλήθη".

Σωκράτης Λοϊζίδης, Γενικός Γραμματεύς της ΠΕΚ.

Πιο ενθουσιώδες το Κυπριακό Εθνικό Κόμμα τόνισε με διακήρυξη του τη ίδια μέρα ότι το δημοψήφισμα αποτελούσε έκφραση της αδάμαστης θέλησης του λαού να ελευθερωθεί "πάση θυσία":

" Το Κυπριακόν Εθνικόν Κόμμα υποδέχεται με άκρατον ενθουσιασμόν και εθνικήν υπερηφάνειαν την απόφασιν της σεπτής Εθναρχίας διά την διεξαγωγήν Ενωτικού Δημοψηφίσματος προς εντονωτέραν διακήρυξιν του ακοιμήτου εθνικού πόθου του Κυπριακού Λαού και της ακάμπτου και αναλλοιώτου αποφάσεως του να θραύση τα δεσμά της δουλείας και να ενωθή μετά της ενδόξου μητρος του, της αθανάτου Ελλάδος.

Η απόφασις της Εθναρχίας είναι απόφασις ολοκλήρου του υποδούλου ηρωϊκού λαού της Κύπρου και εκφράζει την αδάμαστον θέλησιν και τον ιερόν του πόθον να ελευθερωθή πάση θυσία.

Το Κυπριακόν Εθνικόν Κόμμα πιστόν πάντοτε εις την Εθναρχικήν γραμμήν, ως έπραξε μέχρι σήμερον, θέτει και τώρα τας δυνάμεις του εις την υπηρεσίαν της Πατρίδος υπό τας επιταγάς της Εθναρχίας ίνα τας χρησιμοποιήση διά τον απελευθερωτικόν αγώνα γενικώς και ειδικώς διά την επιτυχή διεξαγωγή του προκηρυχθέντος δημοψηφίσματος.

Το Κυπριακόν Εθνικόν Κόμμα καλεί όλα τα μέλη

του ως και όλα τα σωματεία και Οργανώσεις εις συναγερομένον, καλεί δε όλον τον λαόν εις τας επάλξεις.

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΚΥΠΡΙΑΚΕ ΛΑΕ

Με το δημοψήφισμα δεν ζητά τίποτε άλλο από τον Κυρίαρχον παρά το αναφαίρετον δικαίωμα Σου, να ζήσης ελεύθερος όπως κάθε πολιτισμένος λαός.

Από την Μεγάλην Βρετανίαν δεν ζητάς παρά να τηρήση τη υπόσχεσιν, την οποίαν έδωσεν επισήμως εις την ανθρωπότητα, να φροντίση διά την αυτοδιάθεσιν των υποδούλων λαών.

Εμπρός λοιπόν εις τον αγώνα με αδάμαστον και ακατάβλητον θέλησιν, διά να σταθής, άγρυπνος ακρίτας και πιστός εκετλεστής των εθναρχικών επιταγών που θα μας οδηγήσουν εις την βεβαίαν εκπλήρωσιν του προαιωνίου μας πόθου, της ενώσεως μας με τη μητέρα Ελλάδα.

ΖΗΤΩ Η ΕΝΩΣΙΣ".

Στις 9 Δεκεμβρίου μπήκε στο χορό των διακηρύξεων και η ΣΕΚ η οποία υποσχόταν ότι θα δραστηριοποιούσε τα μέλη της για την επιτυχία του δημοψηφίσματος:

" Η Συνομοσπονδία Εργατών Κύπρου υποδέχεται μετά χαράς και ενθουσιασμού τη ανακοίνωσιν της Εθναρχίας Κύπρου περί διεξαγωγής δημοψηφίσματος διά να διαδηλωθή με τον πανηγυρικώτερον και τον πλέον αδιαμφισβήτητον τρόπον η μοναδική αξίωσις του ελληνικού λαού της νήσου μας να ζήση ελευθερος.

Οι νεοσυντεχνιακοί εργάται εν πλήρει επιγνώσει του καθήκοντος των προς τη δούλην πατρίδα των- καθήκοντος το οποίον απορρέει εκ της ζωηράς αγάπης των προς την ελευερίαν και την Ελλάδα- θα τεθούν εις την υπηρεσίαν της σεπτής Εθναρχίας και όχι μόνον θα ψηφίσουν κατά τη ημέραν της διεξαγωγής του δημοψηφίσματος την "Ενωσιν και μόνον την Ενωσιν", αλλά και θα εργασθούν με όλας τας δυνάμεις των διά να διαφωτίσουν πολλούς παραπλανημένους υπό των κομμουνιστών συναδέλφων των, όπως και ούτοι πράξουν το εθνικόν καθήκον των.

Η Συνομοσπονδία Εργατών Κύπρου καλεί, λοιπόν όλους τους εργάτας τους υπαγομένους εις την δύναμιν

της, τους ανήκοντας εις τας κομμουνιστικοκρατούμενας παλαιάς συντεχνίας και όλους τους ανοργανώτους, όπως εργασθούν από τούδε διά την παλλαϊκήν διαδήλωσιν της ενωτικής μας αξιώσεως κατά την ημέραν της διεξαγωγής του δημοψηφίσματος. Η παλλαϊκή αύτη διαδήλωσις του μοναδικού μας πόθου θα είναι αποστομωτική απάντησις προς όλους τους Αγγλους καλοθελητάς, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η ενωτική αξίωσις αποτελεί έργον της "πολιτευσμένης Εκκλησίας και μερικών αστών δημεγερτών". Το πανηγυρικόν υπέρ της Ενώσεως της Κύπρου μετά της μητρός Ελλάδος αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα κλείση αμαμφιβόλως τα στόματα των εδρών του ελληνικού λαού της νήσου μας και θα αποτελέση νέον σταθερόν και αποφασιστικόν βήμα διά την επίτευξιν του πόθου μας όπως ζήσωμεν ελεύθεροι ενούμενοι μετά των ομαίμων ηρωϊκών και ενδόξων αδελφών μας.

Με πίστιν εις την σύντομον πραγμάτωσιν του ενωτικού μας πόθου, και με ενθουσιασμόν ακατάβλητον, ας βαδίσωμεν προς τα εμπρός, βέβαιοι ότι το ποθητόν τέρμα του δικαίου απελευθερωτικού μας αγώνος είναι πλέον εγγύς. Το Σύνθημα μας ας είναι: "Ενωσις και μόνον Ενωσις". Και ασφαλώς, θα την επιτύχωμεν διά να ζήσωμεν ελεύθεροι και ευτυχείς εις τους κόλπους της ενδόξου και φιλοστόργου Μητρός ημών Ελλάδος.

Ζήτω η Ενωσις".